

Felhasználóképzés a felsőoktatási intézmények könyvtáraiban

– egy angliai példa tükrében

A felhasználóképzés napjaink könyvtári gyakorlatában még nem kap megfelelő hangsúlyt. Sok főiskolás és egyetemista bizonytalanodik el, ha tanulmányaihoz könyvtárhasználatra van szüksége. Ezt a helyzetet tovább fokozza az az egyébként örvendetes tény, hogy egyre több felsőoktatási könyvtárunkban került ill. kerül sor valamilyen integrált könyvtári rendszer bevezetésére. Azok a hallgatók, akik a hagyományos katalógusok használatával szemben is bizalmatlanok voltak, vonakodva használták a könyvtárat, valószínűleg az OPAC megjelenését sem fogják osztatlan lelkesedéssel fogadni. Ha elvonatkoztatunk a hallgatók közérzetétől, még akkor is van legalább egy nyomós ok, ami a felhasználóképzés mellett szól. A felsőfokú képzésből kikerült szakembereknek rendelkezniük kell azokkal a készségekkel, képességekkel, amelyek az önálló tudományos, kutató munkához szükségesek. Ezek megszerzése pedig elképzelhetetlen tudatos könyvtárhasználat nélkül.

Milyen feladatokat tekinthetünk a felhasználóképzés körébe tartozónak?

- A könyvtár által nyújtott szolgáltatások megismertetését
- A speciális szolgáltatások bemutatását

- Az adatbázisok működésének vázolását
- A különböző témákban történő keresés technikájának begyakoroltatását
- Speciális készségek, képességek ki-
fejlődésének elősegítését az eltérő információs források használatához

Nem lehet természetesen figyelmen kívül hagyni az adott könyvtár lehetőségeit, ill. azt az igényt, hogy más könyvtárakra vonatkozó ismereteket is elsajátíthassanak a hallgatók. A felhasználóképzés megfelelő technikai és személyi feltételek meglétét feltételezi.

Egy angliai példa

A használóképzés a nyugat-európai könyvtárakban is csak az utóbbi években került ismét reflektorfénybe. Az angliai Leicesterben a De Monfort University-n folyó felhasználóképzés is csak az utóbbi 5-6 évben kapott újabb lendületet. Az egyetem 25 ezer hallgatójának könyvtári ellátásáról a Központi Könyvtár 70 főállású könyvtárosa gondoskodik. A felhasználóképzést 3 főállású könyvtáros koordinálja évi 150 óra munkaidőben.

A kurzus felépítése

Minden hallgatónak az első évben kötelező részt vennie a felhasználó-

képzésben. Tantárgyai sorába fel kell vennie a Könyvtári bevezetést. Ez a kurzus elején kb. heti 5 óra leterhelést jelent órarendszerű órákon, majd ez fokozatosan csökken. A kurzus elején a hallgatók nagycsoportos formában beszélgetnek, videó segítségével megismerik a könyvtárat. A későbbiekben kisebb csoportokban folytatják a munkát, ahol az írásos könyvtári ismertető segítségével dolgoznak a könyvtáros felügyelete alatt. Ez a két fázis csak néhány hétig tart, majd a képzés nem órarendszerű, egyéni képzés formájában folyik tovább, ahol már minden hallgató egyéni tempóban tanul az oktatócsomag segítségével.

A tananyag és az oktatócsomag

A tananyag az általános könyvtárismertetéstől eltekintve gyakran változik. A képzésért felelős könyvtárosok mindig az egyes tanszékekkel megbeszélve állítják össze a tananyagot. Az utóbbi időben nagy hangsúlyt fektetnek az OPAC-ok megismertetésére és a multimédiára.

Az oktatócsomag legfontosabb eleme a munkatankönyv. A legutolsó változat Sue Robinson munkája. (Library induction / Sue Robinson. – De Monfort University, 1995.) Ez a munkatankönyv erőteljesen az OPAC ismertetésére épít. Ezen keresztül mutatja be a könyvtári munkafolyamatokat, szolgáltatásokat. Rövid bevezetőjében a szerző biztosítja a hallgatót arról, hogy a munkafüzet áttanulmányozása után képes lesz a könyvtárban tájékozódni; felismeri az OPAC használatának jelentőségét ill. használja majd az OPAC-ot releváns anyagok kereséséhez; felismeri a könyvtár által

nyújtott lehetőségek, szolgáltatások jelentőségét.

Valamennyi fejezet rövid ismertetést, praktikus tudnivalókat, (pl.: hol található a könyvtárban az OPAC terminálok) és sok hallgatói feladatot tartalmaz.

Minden kurzus után egy értékelő lap segítségével kéri a hallgatók véleményét a munkafüzetéről, hogy ezeket az észrevételeket a későbbiekben hasznosíthassák. Már tervezik a munkatankönyv multimédiás változatát is a hagyományos, nyomtatott forma további megléte mellett.

Nemcsak a munkafüzetéről kérnek hallgatói visszajelzéseket, hanem a kurzus egészéről is. A következő kérdések megválaszolására kéri a hallgatókat:

- Mit tudott a kurzus előtt a könyvtárhasználatról, mit tud az elvégzése után?
- Miben lett a legbiztosabb?
- Mire lenne még szüksége?

A hallgatói visszajelzések alapján a képzés erősségének az önálló ütemezés lehetőségét, a jól használható munkafüzetet tartják és azt a lehetőséget, hogy bármilyen szinten álló hallgató aktívan bekapcsolódhat és részt vehet a kurzuson.

Érdekes módon a képzés hátrányaként a még újszerű, kötetlen tanulási formát és a kurzus hosszúságát említette a részt vevő hallgatók egy része.

Az angliai példa bemutatását gondolatébresztőnek szántam. Reményeim szerint nem túlságosan távoli jövőben a hazai felsőoktatási könyvtárakban is megteremtődik a felhasználóképzés anyagi és személyi feltétele, és általánossá válik a gyakorlatban.

Eszenyiné Borbély Mária

